

Kulttuuriala tilastojen valossa meillä ja muualla

9.12.2024

Kulttuuriala on monimuotoinen sektori, jonka sanotaan heijastavan yhteiskuntaa, sen arvoja ja identiteettiä. Samalla kulttuuriala herättää usein ristiriitaisiakin tunteita. Heiskan ja Kouvon (2024) artikkelissa Aalto-yliopiston dekaani Tuomas Auvinen korostaa, että taide ja kulttuuri ovat välttämättömiä kestävän tulevaisuuden rakentamisessa. Samalla hän huomauttaa, että niiden arvoa ei aina tunnusteta samalla tavalla kuin teknologisten innovaatioiden arvoa. Teknologisia innovaatioita arvioidaan usein tilastotietoon pohjautuen – toimisiko sama myös kulttuurialaa arvioitaessa?

Tässä artikkelissa tarkastellaan tilastotietoa hyödyntäen joitakin kulttuurialaan liittyviä eroja ja samankaltaisuuksia Suomen, Pohjoismaiden ja Euroopan välillä. Lisäksi pohditaan, miten kulttuuripalveluiden kulutus vaihtelee eri maiden välillä sekä kulttuurialan merkitystä työllistäjänä.

Kulttuuripalveluiden kuluttaminen Pohjoismaissa

Katsottaessa pohjoismaisia tilastotietoja, voidaan yleistää joitakin eroja Pohjoismaiden välillä (Nordic Statistics Database, i.a.). Kulttuuripalveluita on Suomessa tarjolla varsin monipuolisesti, mutta erityisen ahkerasti me suomalaiset lainaamme kirjoja ja kirjastoilla on merkittävä rooli elämässämme. Sen lisäksi teatterit ja museot kiinnostavat suomalaisia. Tosin on huomioitava, että kyseisessä tilastossa Ahvenanmaa oli merkitty erikseen, ja ilmeisesti matkailijoiden virta näkyi museokävijöiden huomattavan korkeassa määrässä Ahvenanmaalla.

Ruotsissa taas suosituimpia ovat live-konsertit ja musiikkifestivaalit, huomioiden erityisen vetovoimaisen musiikkiteollisuuden (Nordic Statistics Database, i.a.). Norjalaiset tuntuvat olevan kiinnostuneita, ei vain ulkoilmatapahtumista, mutta myös erilaisista museoista. Tanskassa kiinnostus on monipuolista, esittävistä taiteista museoihin ja taidegallerioihin, mutta myös antiikkikauppoihin, jotka osassa kansainvälisiä tutkimuksia mielletään kuuluvaksi kulttuurialaan. Islanti on selvässä johdossa elokuvateattereiden kävijämäärän suhteen, ja maassa vaikuttaisi olevan myös suuri kiinnostus sekä museoihin että esimerkiksi kirjallisuuteen ja siihen liittyviin tapahtumiin.

Kulttuurituotteiden ja -palveluiden kuluttamisessa on siis sekä samankaltaisuuksia, mutta myös selviä eroja eri Pohjoismaiden välillä. Nämä erot heijastavat kunkin maan kulttuurisia mieltymyksiä ja perinteitä. Yhteistä kaikille Pohjoismaille on kuitenkin se, että kulttuuripalveluita kulutetaan monipuolisesti ja niihin on panostettu julkisin varoin.

Kulttuurialan rooli työllistäjänä Euroopan tasolla

Kulttuuriala on merkittävä työllistäjä sekä Suomessa, Pohjoismaissa että Euroopassa. Suomessa kulttuurialalla päätyössään työskenteleviä oli 110 500 henkilöä vuonna 2023 (Tilastokeskus, 2024). Kulttuurialan osuus Suomen bruttokansantuotteesta oli 3.1 %. Laajemmin määritettyjen luovien alojen tulos liikevaihdossa mitattuna oli noin 14 miljardia euroa vuonna 2022, mikä on erittäin merkittävä summa koostuen pääasiassa pienyrityksistä ja yksinyrittäjien tuloista (Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU, i.a.; VTT, 2023).

Verrattaessa kulttuurialan osuutta kokonaistyöllisyydestä, voidaan nähdä joitakin selkeitä eroja. Suomessa kulttuuriala työllistää noin 4.5 prosenttia koko maan työvoimasta, Ruotsissa noin 4.7 prosenttia, Norjassa noin 4.4 prosenttia, Tanskassa noin 4.6 prosenttia, sen sijaan Islannissa kulttuurialan osuus on jopa 6.1 prosenttia (Nordic Statistics Database, i.a.). Euroopan tasolla kulttuuriala työllistää noin 3.8 prosenttia EU:n kokonaistyövoimasta, joten Pohjoismaat ovat selkeästi tuon keskiarvon yläpuolella. Naisten osuus kulttuurialalle työllistyneistä on korkeampi kuin miesten osuus kaikissa muissa Pohjoismaissa, paitsi Norjassa, jossa naisten osuus on 4.2 prosenttia ja miesten 4.6 prosenttia.

Lopuksi

Pohjoismaisen ministerineuvoston tilaamassa raportissa ”Kulturens roll och nytta i samhällsutvecklingen” nostetaan esiin kulttuurialaan aiemmissa tutkimuksissa havaittuja positiivisia vaikutuksia ja kriittisiä näkökulmia (Nordisk Kulturfakta, 2023). Kulttuurialan vaikutuksia on aiemmissa tutkimuksissa arvioitu todella monipuolisesti, esimerkiksi taloudellisista, sosiaalisista, ympäristöllisistä, terveydellisistä ja poliittisistakin näkökulmista.

Nordisk Kulturfaktan (2023) raportissa tuodaan esille esimerkiksi taloudelliseen kasvuun liittyvät aiemmat tutkimukset, joissa on todettu kulttuurisektoriin tehtyjen investointien edistävän taloudellista kehitystä, luovan

työpaikkoja, tuottavan tuloja, edistävän matkailua sekä myös innovaatioita, samalla kun rikkaan kulttuurielämän arvioidaan houkuttelevan sekä työvoimaa että yrityksiä. Toisaalta kaikkiin näkökulmiin löytyy myös tutkimusta, joka problematisoi pelkästään positiivisessa valossa nähtyjä vaikutuksia ja niiden merkitystä yhteiskunnassa. Tarvittaisiinkin lisää tutkimusta ja kehittämistoimintaa, jossa pystyttäisiin mittaamaan vaikutuksia mahdollisimman suorasti, avoimesti ja ymmärrettävästi.

Kulttuuriala on kehittynyt merkittävästi työllistäjänä viime vuosikymmeninä. Suomessa ja Pohjoismaissa on panostettu esimerkiksi liiketoimintamallien innovointiin, saavutettavuuteen, kestävään kehitykseen, digitaaliseen kulttuurituotantoon ja kulttuurien väliseen vaihtoon, jotka tekijöinä ovat varmasti omalta osaltaan tukeneet työllistymistä. Euroopan tasolla kulttuuriala on merkittävä työllistäjä ja talouden kasvun moottori. Kulttuurialan kasvu on ollut jatkuvaa, lukuun ottamatta koronapandemian aiheuttamaa notkahdusta. Kulttuurialan merkitys työllistäjänä tulee todennäköisesti kasvamaan edelleen. Tämä tarjoaa uusia mahdollisuuksia työllisyyden ja talouden kasvulle sekä kulttuurisen monimuotoisuuden ja sosiaalisen yhteenkuuluvuuden vahvistamiselle.

Satu Lautamäki
yliopettaja, KTT
SeAMK

Kirjoittaja työskentelee yliopettajana, opettaa ja ohjaa opinnäytetöitä kulttuurituotannon AMK-tutkinto-ohjelmassa sekä yAMK-tutkinto-ohjelmissa, suunnittelee ja toteuttaa TKI-hankkeita kulttuurituotannossa ja yhteistyössä muiden alojen kanssa. Osaamisalueita ovat mm. luovien alojen kehittäminen, pk-yrittäjyys, kansainvälisyys, palvelumuotoilu sekä monialainen tuotekehitys.

Lähteet

Heiska, E., & Kouvo, T. (2024). *Luovuus on tulevaisuuden radikaali käyttövoima — Kirjailija, dekaani ja tanssija kertovat, miksi kulttuuriin tulee investoida.* MustRead. *https://www.mustread.fi/artikkelit/luovuus-on-tulevaisuuden-radikaali-kayttovoima-%e2%80%95-kirjailija-dekaani-ja-tanssija-kertovat-miksi-kulttuuriin-tulee-investoida/*

Nordic Statistics Database. (i.a.). *Culture (year 2022)*. https://www.nordicstatistics.org/areas/culture/

Nordisk Kulturfakta. (2023). *Kulturens roll och nytta i samhälls-utvecklingen.*https://pub.norden.org/nordiskkulturfakta2023-05/index.html

Taide- ja kulttuurialan ammattijärjestö TAKU. (i.a.). *Taide- ja kulttuurialan avainlukuja. Taide- ja kulttuurialan vaikuttavuus | Avainlukuja | Tilastotietoa*

Tilastokeskus. (23.04.2024). *Kulttuuri*. Suomen virallinen tilasto (SVT). https://stat.fi/julkaisu/clmaleenrbqf30bw68qmf8vcg

VTT. (2023). *Luovien alojen tilannekuva julkaistu – uusi tutkimusmenetelmä paljastaa miljardiluokan liikevaihdon.*

https://www.vttresearch.com/fi/uutiset-ja-tarinat/luovien-alojen-tilannekuva-julkaistu-uusi-tutkimusmenetelma-paljastaa